

821.161.2
Б43

Гетяна Белімова

С1213542

ЧУЖА
ПРОВИНА

КСД

Від переможців
«КОРОНАЦІЇ СЛ

Розділ 6

СТАВИЩЕ, ЧЕРВЕНЬ — ЛИПЕНЬ 1917 РОКУ

— **Н**у що ви, пані Маріє, так побиваєтеся, наче Варвара ваша померла, а не заміж вийшла? Це ж добре, що не засиділася в дівках ... Не?

Настка бачила, як Маруся гризеться несподіваним Варвариним заміжжям, хоч нічого й не каже. Усе намагалася розрадити й утішити давню подругу, але виходило тільки на гірше.

— Мушу поїхати та про все довідатися... Ну що такого сталося, щоб у сімнадцять заміж вискочити? Адже хотіла вчитися після гімназії...

Маруся згадала, як намарне виглядала Варвару, що мала приїхати зі знайомими з Києва. Заздалегідь домовилася з одною полькою, яка їхала власними кіньми зі старшим сином у Київ до якогось медичного світила на огляд, що та забере Варю. Якраз таки за її підрахунками донька мала приїхати в неділю, третього червня. Проте Маруся так її і не дочекалася. Страшенно нервувала й дорікала собі, що сама не поїхала по неї. А у вівторок не витримала й рушила до містечка, де з'ясувала, що знайома із сином повернулася-таки в неділю.

— Ви вже вибачте, пані Маріє, але так закрутилася після приїзду... Стільки справ. Ви ж знаєте, як воно буває, коли дім зостається без господині на тиждень...

Полька поспіхом подала Марусі листа й дивилася, як у тої дрібно трусяться руки, як вона розриває конверта й виймає акуратно складений аркуш паперу, а тоді пробігає очима написане.

Дорога матусю!

І додому не повернуся. 1 червня ц. р. вінчаюся з Яковом Яловим. Я його давно кохаю і зрозуміла, що жити без нього не можу. Ви ж знаєте, матусенько, як воно буває, бо й самі кохали брата Василя.

Ми з Яшою вирішили не робити весілля, бо зараз не ті часи. Просто обвінчаємося. Дасть Бог, скоро побачимося. Може, ми з Яшою приїдемо влітку, якщо залізниця працюватиме.

Сподіваюся, що Ви та Казик живі й здорові. Перекажіть вітання Настці. Попросіть її, щоб надиктувала Вам рецепт тих її славних пиріжків, а Ви вже перешліть мені наступним листом. Я тепер готуватиму для чоловіка й хочу всього навчитися.

Я Вам напишу з нової квартири. Поки що мені можна писати на Головну пошту Києва — Варварі Яловій «до вимоги».

З любов'ю — Ваша донька Варя».

Полька аж витягнула шию — так хотіла роздивитися дрібні літери Вариного письма, але без пенсне це було неможливо. Надягти ж його в цій ситуації було б цілковитим моветоном. Сама ж Маруся не стала нічого розказувати. Прочитавши коротеньку записку, побігла надвір, поспіхом попрощавшись. Даремно полька кричала про гроші, що їх Маруся заплатила наперед, і намагалася перехопити пані Ясенську в передпокої, де та надягала капелюшок. Жінка нічого не чула й не бачила. Злі сльози душили її. Вона хотіла якомога швидше опинитися на самоті, щоб дати волю почуттям. «Як же так... Варя, з її розумом і вродою... Чому?» — Маруся здогадувалася, що за цим дивним рішенням щось криється, і навіть припускала, що виною всьому могла стати майбутня дитина. Але віри тому не йняла.

— Ну куди ви поїдете, пані Маріє? Бійтеся Бога... Коли у вашій чайній цей хворий Ганіцький. Не сьогодні-завтра Богові душу віддасть. Що таке кажу? А чи ви не бачите? Йому б лікаря чи хоч знахарку яку. А так скільки він протягне ще? Уже кров'ю

кашляє... І що з того, що пан Брезіцький іздив аж у Білу Церкву на вашій кобилі? Привіз кого? Отож... Зараз ніхто ніде не їздить. І грошей не показуй — однаково не поїдуть. А мені нема коли ще й пана Ганіцького доглядати. У мене город. Саме полоти треба. Ви що взимку їсти будете? Що ж сердитися на мене? Чи я в чому винна? Я ж правду кажу...

У тому, що Настка тепер майже весь час пропадала на городі, не було й слова брехні. Вона ще ранньої весни скопала за чайною невелику ділянку. То була неорана земля, де лише випасали Карамельку влітку. А тепер там зеленіли цибуля й часник, рясно зійшла перша картопля, віддавала бардовим бурякова гичка. Настка квотала над цим своїм зеленим господарством, наче над дітьми, яких у неї ніколи не було, перебирала пучками кожне стебельце, щось пересаджувала, щось підгортала — ніщо не могло сховатися від її пильного ока. Нарікала тільки, що городчик маленький і ледь уміщає в собі все посіяне й посаджене.

Усі ж Марусині три десятини, що тягнулися вздовж тракту, ще з осені засіяли озиминою, бо ніхто не відав про майбутню революцію. Там уже колосилася добра нива. Невідомо було тільки, хто мав збирати врожай, бо ж землю орендував для графської економії Вітольд Ганіцький, і нині, після погрому в графському господарстві, питання власності постало гостро як ніколи. Настка, у якій раптом прокинулася селянська натура, ледь не щодня говорила Марусі, що вони мусять самі й чим раніше вижати весь лан, не чекаючи, поки хтось спритніший скористається з того, що хліб тепер нічий. Маруся ж цілком резонно казала, що може й не впоратись із серпом, бо хоч і жила весь свій вік у селі, не була навчена працювати в полі. На ці Марусині заперечення та страхи Настка лише невдоволено гмикала й відповідала: «Дурне діло нехитре, за день будете жати не згірш за мене... Ви б краще пана Модеста попросили обкосити наше обійстя. А то заросло... І сіно було б вашій Карамельці на зиму». Маруся й сама розуміла, що добре було б зробити так, як радить Настка, але як підступитись із цим

до Модеста, не знала. Той, видавалося, був геть відірваний від земних клопотів.

Модест і правда мав вигляд молодого науковця, що все життя провів у кабінеті біля книжок. Майже відразу після того, як оселився в чайній, наліпив із житнього та пшеничного хліба шахових фігурок. Потому позичив у Казика великий аркуш і розграфив його чорними й білими квадратами. Упоравшись із цим, узявся навчати Марусиного сина грати в шахи. Казимир на диво швидко опанував правила гри й цілими днями пропадав у чайній, де в тісній кімнатці, що колись належала пані Єлені Мілевській, лежав на ліжку тяжкохворий Вітольд Ганіцький. Утім, присутність графського управителя, що раз по раз провалювався чи то у важкий сон, чи то в марення, не заважала його племінникові влаштовувати справжні шахові турніри. Вони з Казиком сідали по-турецьки на підлозі, розставляли хлібні фігурки на саморобній дошці та грали по декілька годин поспіль. Маруся якось зазирнула до них у кімнатку, простояла зо п'ять хвилин і, ніким не помічена, пішла у своїх справах. Син із Модестом настільки поринули в гру, що не бачили нікого навколо.

Проте некошена трава ніде не дівалась і повсякчас муляла працюючої Настці. Та згодом усе владналося саме собою. Брезіцький почув голосну Настчину мову — вона-бо вчергове завела балачку про те, що треба б обкоситися, — і запропонував допомогти. Косив він наче вперше, хоч і запевняв, що вже тримав у руках косу. Однак Маруся, дивлячись на його невмілі руки, розуміла, що той перебільшив й оце якраз учиться. І все ж, хоч як неоковирно й повільно працював Модест Брезіцький, незабаром і лужок перед чайною, і велика левада під ліском були скошені. Тоді Маруся й Казик по черзі (бо граблі були лише одні) перекидали траву, щоб краще сохла, а за день уже й склали стіжок за оборою. І саме вчасно. Щойно вони завершили роботу, почалася літня злива, на яку давно чекала Настка, бо через червневу спеку все завчасу жовтіло та в'януло. Злива добре промочила Настчин городик і не нашкодила сіну.

Город і косовиця — не всі новаторства, що їх запровадила робітня Настка. У нашвидкуруч зведеній загорожі за Марусиним домом бігали курчата з квочкою, що також було справою Настчиних рук. Це невеличке господарство кмітлива жіночка роздобула в родичів у недалекій Розкішній.

Курчата та квочка — то вже був клопіт Марусі й Казика. Вони мусили рвати молоду кропиву, нарізати її і перемішувати з вареним пшоном. Від такої роботи з Марусиних рук не сходили червоні пухирі, і не було на те ради. А Казик, на материн подив, бурчав і впирався щоразу, коли треба було ставати до роботи.

Нові будні змушували вставати із сонцем і працювати весь день, не залишаючи жодної вільної хвилини. Хоч як хотіла Маруся поїхати в Київ до Варочки, бо страшенно переживала за доньку, вона добре розуміла, що зараз це неможливо. Хіба вийде восени, коли зберуть весь урожай. Написала, звісно, Варварі довгого листа, у якому докладно розпитала про шлюб, про подальше життя, як його собі планують молоді, і наприкінці висловила сподівання на швидко зустріч.

* * *

Було спекотне надвечір'я, з тих, що часто стоять у червні, коли сонце після обіду розпікається найдужче. Маруся сиділа на своєму улюбленому місці в чайній, яке вибрала багато років тому, уперше прийшовши сюди молодою дружиною Ясенського. Це було невеличке вікно — на дві стулки, біля якого незмінно стояв високий стілець із різьбленою спинкою. Із цього кухонного вікна відкривався вид на весь тракт, і можна було спостерігати за подорожніми, що рухалися в обидва боки.

У перші роки свого шлюбу Маруся теж мріяла поїхати з котримсь із екіпажів, тінню приліпитися до нього й назавжди покинути осоружного Юліана з його сварливою сестрою. Вона придумувала нові обставини свого життя, вигадувала пригоди, які могли б із нею статися в чужих і незаних землях.

Але народився Казик і назавжди прив'язав її до цього місця. Після появи сина Маруся визирала на тракт із легким і не до кінця зрозумілим їй самій сумом. Усі її мрії розтанули, як сніг на весняному сонці. Коли ж Юліан загинув і чайна цілком лягла на плечі молодій жінки, часу розмірковувати біля вікна майже не було.

Мить помріяти випадала рано-вранці, коли тільки починало світати, або ж дуже пізно, коли сонце ховалося за обрій. У такий час тільки легке скрипіння коліс або рух ледве вловних тіней могли видати пересування комівояжерів чи негоціантів¹, що не знали відпочинку, бо кожен день мав приносити їм гешефт. Пізніше ж, коли повернувся Василь і Маруся пережила короткий, але такий болісно-яскравий спалах щастя, сидіння біля вікна на кухні стало своєрідним ритуалом. Їй здавалося, що одного дня серед перехожих вона видивиться коханого. Він буде знову вільним, як і вона, і все те, що Маруся відкладала на майбутнє, нарешті здійсниться.

На цьому скромному вікні завжди були накрохмалені фіранки, а підвіконня незмінно прикрашали фіалки й пеларгонії, що перейшли Марусі в спадок від покійної Єлени Мілевської.

Маруся випила пообідню каву, перевернула чашку — точнісінько так, як її вчила колись пані Мілевська. Вглядалася в кавові знаки й намагалася відгадати за ними, де тепер Василь і що з ним. Хай що казали всі навколо, хай як переконували Марусю прийняти його загибель, вона якимось шостим чуттям знала, що він живий. Не міг Василь загинути, адже слово дав повернутися...

— Пані Маріє... Сталось...

Модест Брезіцький, блідий як полотно, стояв у дверях кухні. Його блакитні очі у віночках вій, мов у панянок, втупились у щось над Марусиною головою, нібито до Брезіцького

¹ Люди, що займалися гуртовою торгівлею, переважно із чужими країнами. (Прим. ред.)

ПРОДОВЖЕННЯ РОМАНУ «ВИНУВАТІ ЛЮДИ»

У житті Марусі, як і раніше, є лише одне кохання — її Василь. І, коли він безвісти зникає на фронтах Першої світової, Маруся єдина не вірить у його погибель. Самовіддано чекає на нього, дбаючи про Василеву молодшу сестру та доньку від іншої жінки. А тоді стається нещастя... Марусин син Казимир у розпалі суперечки скалічив одного з більшовиків. Усі розуміють: ті не простять і їхня помста — питання часу.

Кому, як не українцям, відомо це достеменно: людина здатна пройти надскладні випробування, здолати немислиму скруту, витримати неможливе. Такий пекельний шлях ми проходимо вкотре, війна нам судилась не перша. Однак гідність, правда, справедливість та свобода переможуть і цього разу — не інакше. Історико-любовний роман «Чужа провина» — як іще один доказ цього.

ЖАННА КУЯВА, українська письменниця

«Золотий гомін» вуличок Києва, похмурий Петроград, живописна Австрія та долі людей, розкиданих світами, людей, які опинилися у вирі подій, особисті мікроісторії, що складають розмаїте полотно макроісторії — історії України. Саме про це новий роман Тетяни Белімової. А ще про віру, надію й любов, потребу збереження людяності за будь-яких обставин.

СВІТЛАНА ПІДОПРИГОРА, докторка філологічних наук, професорка Університету Інсбрука (Австрія), багаторічна експертка та учасниця журі «Коронації слова»

bookclub.ua

ISBN 978-617-15-0048-8

9 786171 500488